

Калиновський О. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ПІДґРУНТЯ РОЗВИТКУ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВІ

Упродовж останніх десятиліть в Україні відбувалося злиття влади і бізнесу. Такий зв'язок став підґрунтям масштабної корупції в сферах соціальних відносин, особливо в економіці.

Розбалансованість в системі управління економікою призвело до парадоксу в ринковій трансформації суспільства. Підприємництво, яке в розвинутих країнах є головною рушійною силою економічного зростання, в Україні виявилось непродуктивним і навіть погіршило соціально-економічне становище широких верств населення.

Економіка України стала ареною для торгів за привілеї та програми перерозподілу між найсильнішими кланами і соціальними групами населення. Злочинні угруповання активно поширювались в господарській і фінансовій діяльності підприємств, заповнили паливно-енергетичний комплекс з метою створення різного роду комерційних структур. За безпосередньої участі державних чиновників вчинявся тиск на вибір експортерів стратегічно важливої сировини, формування цін і обсягів реалізації, розподіл валютних і гривневих коштів, отриманих від експорту.

До того ж, ситуація була ускладнена тим, що корупція в Україні набула небезпечних масштабів, особливо в сфері економіки. На хід економічної реформи негативно вплинуло видання численних підзаконних актів, які на передній план висунули інтереси державних інституцій, а не суспільства.

Передумовами високого рівня тінізації економіки України є неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності. Відповідно до розрахунків

австрійського економіста Ф. Шнайдера, рівень тіньової економіки в Україні становить 52,8 % від офіційного ВВП. Збільшення рівня тінізації економіки на початку періоду кризового спаду в 2008 р. (з 28 до 34 %) супроводжувалося зміною структури тіньового сектору. Розширення обсягів виробництва поза легальною економікою переважно супроводжувалося виходом у тінь легально працюючих підприємств, а не розширенням діяльності в межах наявного тіньового сектору економіки. За збереження пропорцій виробництва між легальним і нелегальним секторами економіки, частину доданої вартості, утвореної у легальному секторі економіки, масово виводили в тінь [1, с. 20, 23–24].

Для економічних правовідносин нині властиві визначальні демократичні принципи: публічність, відхід від адміністративної опіки та безпосереднього впливу на виробничі процеси; законність, що передбачає діяльність на підставі і для виконання закону, безперервне охоплення виконавчо-розпорядчим впливом об'єктів управління; цілеспрямованість, діяльність відповідно до визначеної мети.

Створення численних антикорупційних органів в Україні дало змогу лише зупинити поширення корупції та зрозуміти її масштаби, обсяг статків державних службовців і бізнесменів, здобуті за допомогою використання корупційних схем.

Слушною є думка, що «...корупція за своїм змістом є передусім економічною проблемою» [1, с. 236–237]. Вона передбачає комерційну діяльність чиновників, спрямовану на отримання особистого чи корпоративного прибутку; використання службового становища для привласнення державних коштів і матеріальних цінностей шляхом легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом через власні або наближені комерційні структури.

Таким чином, саме з економіки державні службовці отримують кошти і засоби для свого існування, а тому вона залишається найуразливішою ланкою. Причиною цього є недовершеність розпочатих реформ і відсутність реальних важелів державного управління.

Для розроблення дієвих механізмів протидії корупції важливе значення має визначення сфер економіки, де вона набула найбільшого поширення. Корупція суттєво впливає на рівень інвестицій в економіку, на співвідношення інвестицій і ВВП. Тобто зменшення корумпованості бюрократів призводить до збільшення інвестицій. Ці підтверджено чисельними дослідженнями, проведеними під егідою Світового банку (див. www.worldbank.org).

До того ж, рівень впливу корупції на інвестиційні потоки визначають за її формами. У країнах, де владна еліта залучена до корупційної діяльності, остання може значно підірвати реформи і якість розвитку країни, а саме – підвищити рівень бідності [2, с. 30].

Таким чином, до негативних наслідків впливу корупції на економіку дослідники зараховують розширення тіньової економіки, що призводить до зменшення податкових надходжень та послаблення бюджету. Через це: держава втрачає фінансові важелі управління економікою; загострюються соціальні проблеми, пов'язані з невиконанням бюджетних зобов'язань; порушуються конкурентні механізми ринку; уповільнюється поява ефективних приватних власників (передусім через порушення в ході приватизації, а також штучних банкрутств, пов'язаних з підкупом чиновників); відбувається неефективне використання бюджетних коштів, зокрема під час розподілу бюджетних асигнувань та цільових кредитів.

Список використаних джерел

1. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання : аналіт. доп. / Т. А. Тишук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2011. – 96 с.
2. Беган Є. І. Генеза економіко-математичних моделей оцінювання стану корупції / Є. І. Беган // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 236–243.
3. Скрипник А. Детермінанти корупції в Україні / А. Скрипник // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 29–43.